

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IQTISODIYBOSHQARUV USULLARINI QO'LLASH

Turoпова Nigora Xolmurod qizi

Termiz Davlat Universiteti

nturoпова@tersu.uz

Sayibnazarov Alimuhammad G'ayrat o'g'li

Termiz Davlat Universiteti

Annotasiya: Maqolada ishlab chiqarishni ilmiy boshqarishning asosiy muammolarini o'rganish va rivojlantiruvchi yirik va mustaqil boshqaruv tashkilotlarini zamonaviy kompyuter texnikasi bilan jihozlash, boshqaruvning strategik, iqtisodiy va matematik usullarini qo'llash bayon etilgan.

ПРИМЕНЕНИЕ МЕТОДОВ ЭКОНОМИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ

Аннотация: В статье описано исследование и разработка основных проблем научного управления производством, оснащения крупных и независимых управляющих организаций современной компьютерной техникой, использования стратегических, экономико-математических методов управления.

APPLICATION OF ECONOMIC MANAGEMENT METHODS IN THE DIGITAL ECONOMY

Abstract: The article describes the study and development of the main problems of scientific management of production, the equipping of large and independent management organizations with modern computer technology, the use of strategic, economic and mathematical methods of management.

Ishlab chiqarishni ilmiy boshqarishning asosiy muammolarini o'rganish va rivojlantiruvchi yirik va mustaqil boshqaruv tashkilotlarini zamonaviy kompyuter texnikasi bilan jihozlash, boshqaruvning strategik, iqtisodiy va matematik usullarini qo'llashni taqoza qiladi.

Hozirgi raqamli iqtisodiyot sharoitida bozorni o'rganish ma'lum hajmdagi

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

sotishni amalga oshirish, bozorga yangi mahsulotlarni yaratish va joriy etish, shuningdek bozor ulushini oshirish kabi maqsadlarga erishish uchun axborot asosi bo'lib xizmat qiladi. Ushbu maqsadlarni belgilash biz ma'lum bir mahsulot bozori haqida gapirayotganimizni nazarda tutadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi farmoni qabul qilindi [1]. Unga ko'ra sanoatning «drayver» sohalarni rivojlantirish va hududlarning sanoat salohiyatini to'liq ishga solish, to'qimachilikda ip kalavani qayta ishlash darajasini 100 foizga yetkazish hamda yuqori sifatli matoga talabni qondirish uchun 400 ming tonna sun'iy va aralash tola ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish, charm-poyabzal sanoatiga 30 dan ortiq nufuzli xorijiy brendlarni jalb qilish hisobiga qo'shilgan qiymatni 5 barobarga oshirish kўzda tutilgan.

2022 yil 28 yanvardagi 2022-2026 yilda "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi farmonlari qabul qilindi. Unga ko'ra "To'qimachilik sanoati mahsulotlari ishlab chiqarish hajmini 2 baravarga ko'paytirish¹" bo'yicha qaror qabul qilingan [3].

"2017-2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi" milliy iqtisodiyotni isloh qilish, mahalliy korxonalarining jahon va ichki bozorlarda samaradorligini ta'minlash hamda yangi o'rinlarni egallashiga oid eng muhim loyihalarni amalga oshirishning hal qiluvchi omillaridan biri hisoblanadi. Prezidentimiz tomonidan tasdiqlangan, ishlab chiqarishni modernizatsiya qilish, texnik va texnologik yangilash, zamonaviy bozor infratuzilmasini shakllantirish dasturlari ishlab chiqildi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasida iqtisodiyotning real sektori korxonalarini modernizatsiya qilish bo'yicha amalga oshirilayotgan islohotlar muhim va tuzilma hosil qiluvchi tarmoqlarni rivojlantirishga qaratilgan. Bunday tarmoqlardan biri yengil sanoat bo'lib, u uchta asosiy guruhga birlashtirilgan 20 dan ortiq kichik tarmoqlarni o'z ichiga oladi: to'qimachilik, jumladan, paxta, jun, ipak, trikotaj, shuningdek, junni birlamchi qayta ishlash, to'qilmagan materiallar ishlab chiqarish, to'qimachilik galantereya va boshqalar, shuningdek tikuvchilik, charm, mo'yna va poyabzal ishlab chiqarish.

Tovar bozorlarini tasniflashning turli xil xususiyatlari mavjud. Muayyan belgilardan foydalanish tadqiqot maqsadlariga bog'liq. Biz faqat eng muhimlarini eslatib o'tamiz to'qimachilik bozorining amaliy tadqiqotlari ehtiyojlari uchun muhim

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

ahamiyatga ega.

Tovar bozorlarining muhim xususiyatlaridan biri hududiy qamrovidir. Bozor tasnifi tovarlarning ma'lum iste'molchilar guruhlarini ehtiyojlarini qondirish qobiliyatiga qarab ham amalga oshirilishi mumkin. Bunday tovar bozorlarini o'rganishning o'ziga xos xususiyati ma'lum bir ehtiyojni qondirishning turli shakllari va vositalarining o'zaro bog'liqligini hisobga olishdir [2].

Bugungi kunda bozor sharoitida va bozor munosabatlarida korxonalar va davlat, tarmoq va hududlar o'rtasidagi munosabatlar miqdoriy va sifat jihatidan o'zgarib bormoqda, xo'jalik yurituvchi subektlarning ko'plab ishlab chiqarish muammolarini hal etishdagi mustaqilligi, tashqi iqtisodiy faolligi ortib bormoqda. Ishlab chiqarishni rejalashtirish va boshqarish, kadrlar tayyorlash va mehnat va ishlab chiqarish salohiyatidan foydalanish, sarmoya kiritish, qo'shma ishlab chiqarish kooperatsiyasi masalalari yangicha hal etilmoqda.

Ilmiy-texnikaviy taraqqiyotni jadallashtirish, ustuvor yo'nalishlarni belgilash, "nou-xau"ni joriy etish, mehnatni rag'batlantirish va ishlab chiqarishni rivojlantirishning iqtisodiy mexanizmlarini yaratish sohasidagi sanoatning vazifalari o'zgarib bormoqda. Vazirliklar va idoralar, chunki sanoatni boshqarish organlari hamkorlikka sezilarli darajada yon bera boshladilar. Ishlab chiqarishni boshqarishning zahiraviy va boshqa ilg'or shakllari, rejalashtirishda esa – direktiv ko'rsatkichlar, nazorat ko'rsatkichlari va limitlari o'rniga bozor talabi va shunga mos ravishda xo'jalik yurituvchi subektlarning ishlab chiqarish imkoniyatlari va resurs bazasini hisobga olgan holda takliflari hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi. Tarmoq va korxonalarining moliyaviy barqarorligi va ularning bozor mexanizmi sharoitida raqobatbardoshligi yangicha tarzda baholanadi.

Natijada har qanday ijtimoiy ishlab chiqarish normal faoliyat ko'rsata olmasligi va ularsiz rivojlana olmasligi ma'lum bo'ldi. Iqtisodiyotni boshqarishning muayyan tizimi bu, ayniqsa, ishlab chiqarish ko'lami juda katta, vazifalar katta va murakkab bo'lganda kerak. Nisbatan keng miqyosda olib boriladigan har qanday bevosita ijtimoiy yoki qo'shma mehnat ozmi-ko'pmiboshqaruvni talab qiladi [4].

Menejment - zamonaviy ishlab chiqarishni ilmiy boshqarishning asosiy muammolarini o'rganuvchi va rivojlantiruvchi yirik va mustaqil fan bo'lib, iqtisodiyotni boshqarishning barcha muammolarini quyidagilarda ko'rish mumkin:

1. boshqaruv asoslari va tamoyillari nazariyasini ishlab chiqish, shu jumladan jamiyat taraqqiyotining yangi sharti bilan bog'liq holda boshqaruvning

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

mohiyati, ahamiyati, ob'ektiv mohiyati va vazifalarini yoritish.

2. boshqaruvning bozor munosabatlariga o'tish va iqtisodiy hayotni demokratlashtirish tamoyillari bilan uyg'unligi.

3. eng katta samaradorlik va iqtisodiy samaradorlikni ta'minlovchi iqtisodiyotni boshqarishning ilg'or usullarini ishlab chiqish.

4. boshqaruv organlarining tuzilmasini, ularning vazifalari, huquq va majburiyatlarini belgilash.

5. boshqaruv tashkilotlarini zamonaviy kompyuter texnikasi bilan jihozlash, kibernetikani keng qo'llash, boshqaruvning strategik, iqtisodiy va matematik usullarini qo'llash, boshqaruvda qo'llaniladigan hujjatlarni takomillashtirish.

6. Ishlab chiqarishni boshqarishga jamoatchilikni jalb etishning eng yaxshi shakl va usullarini topish.

7. umuman sanoatni, xususan, uning alohida bo'linmalarini boshqarishda xorijiy mamlakatlar tajribasidan keng foydalanish.

Umuman ishlab chiqarishni boshqarishning asosiy vazifasi strategik kursni ishlab chiqish va boshqaruv taktikasini amalga oshirish asosida ishlab chiqarishning barcha omillaridan samarali foydalanishni ta'minlashdan iborat.

XULOSA

Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy boshqaruv usullarini qo'llash, ma'lumotlardan foydalanib, raqamli texnologiyalardan, ma'lumotlar analizidan, va istiqbolni ta'minlashda raqamli modellar yordamida foydalanishni o'z ichiga oladi. Bu usullar, ma'lumotlarni to'plash, analiz qilish, va foydalanuvchilarga qarorlar qabul qilishda yordam beradi. Raqamli iqtisodiyot, ma'lumotlarni istiqbolga oid yaxshi ko'rsatkichlarni aniqlashda va iqtisodiy sohalarda o'zgarishlarni boshqarishda qo'llanadi. Raqamli iqtisodiyotning boshqaruv usullari shu jumladan, ma'lumotlar tahlili, ma'lumotlar vizualizatsiyasi, asosiy axborot texnologiyalari va ma'lumotlar analizi orqali amalga oshiriladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR.

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son "O'zbekiston – 2030" strategiyasi to'g'risidagi farmoni.
2. Elmirezayev S. Korporativ moliy. Darslik . – T.: "Iqtisod-moliya", 2019. 363 bet.
3. 2022 yil 28 yanvardagi 2022-2026 yilda "O'zbekiston Respublikasini

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

yanada rivojlantirish bo'yicha Taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi farmoni

4. Azimova F.P. "Effectiveness of using the system of balanced indicators in the management of textile enterprises". Galaxy international interdisciplinary research journal (GIIRJ) ISSN (E): 2347-6915 Vol. 10, Issue 10, Oct.2022. 112-118 pages

5. Буранова Л. В. и др. Зарубежный опыт ипотечного жилищного кредитования //O'zbekistonda fanlararo innovatsiyalar va ilmiy tadqiqotlar jurnali. – 2023. – Т. 2. – №. 19. – С. 437-345.

6. Turoпова N. O 'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o 'ziga xos xususiyatlari. – 2023.

7. Буранова, Л. В. (2023). ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ИПОТЕЧНОГО ЖИЛИЩНОГО КРЕДИТОВАНИЯ. О'ЗБЕКISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMİY TADQIQOTLAR JURNALI, 2(19), 437-345.

8. Turoпова, N. (2023). O 'zbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning o 'ziga xos xususiyatlari.

9. Turoпова, N., & Jumanazarov, H. (2024). O'ZBEKISTONDA TURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA GID HAMROHLIGI VA TARJIMONLIK FAOLIYATINING AHAMIYATI. Молодые ученые, 2(9), 129-131.

10. Turoпова, N., & Ochilov, J. (2024). MAKABGACHA TA'LIM TASHKIOTLARIDA NUTQ O'STIRISH MASHG'ULOTLARI ORQALI BOLALARNI MUSTAQIL FIKRLASHGA O'GATISH BORASIDA OLIV BORILGAN ILMİY TADQIQOT ISHLARI TAHLILI. Молодые ученые, 2(9), 124-128.

11. Turoпова, N., & Daniyarov, I. (2024). O 'ZBEKISTONDA SHAXSIY OLIYAVIY JAMG 'ARMA YIG 'ISHDA OYLIK MAOSHNING O'RNI. Молодые ученые, 2(9), 60-62.

12. Turoпова, N., & Buriyev, A. (2024). ASSESSMENT AND IMPLEMENTATION METHODS OF THE EFFECTIVENESS OF MARKETING ACTIVITIES. Молодые ученые, 2(9), 24-29.

13. Turoпова, N., & Abdurahmonov, B. (2024). MARKETING: MARKETING FAOLIYATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH USULLARI. Молодые ученые, 2(9), 4-11.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 11.79/2023

SJIF 2024 = 5.444

Том 2, Выпуск 4, 30 Апрель

14. Turoпова, N., & Qudratov, I. (2024). INFLYATSIYA: O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIDA INFLYATSIYA DARAJASI. *Молодые ученые*, 2(9), 91-97.

15. Turoпова, N., & Jo'rayev, A. (2024). TALABA-YOSHLAR TA'LIM DASTURIDA IJTIMOY-GUMANITAR FANLARNI O'RGATISH METODOLOGIYASI. *Молодые ученые*, 2(9), 63-66.

16. Turoпова, N., & Norbekov, Z. (2024). RAQAMLI IQTISODIYOT TUSHUNCHASI, AFZALLIKLARI VA AMALIY AHAMIYATI. *Молодые ученые*, 2(9), 103-106.

17. Turoпова, N., & Norbayev, S. (2024). TIJORAT BANKLARIDA QIMMATLI QOG'OZLARGA QILINGAN INVESTITSİYALAR TAHLILI VA SHU BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR. *Молодые ученые*, 2(9), 85-87.

18. Turoпова, N., & Keldiyev, A. (2024). MAMLAKAT BANK TIZIMINING IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASH MASALALARI. *Молодые ученые*, 2(9), 76-78.

19. Turoпова, N., & Elomonov, H. (2024). O'ZBEKISTONDA HUDUDLAR KESIMIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH HOLATI. *Молодые ученые*, 2(9), 36-42.

20. Turoпова, N., & Jo'lliyev, M. (2024). O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA IQTISODIYOTNING TUTGAN O'RNİ. *Молодые ученые*, 2(9), 67-72.

21. Turoпова, N., & Elmurodova, M. (2024). TEXNOLOGIYALARNING RIVOJLANISHINING ISH O'RNIGA TA'SIRI. *Молодые ученые*, 2(9), 33-35.

22. Turoпова, N., & Misirov, T. (2024). O'ZINI O'ZI BOSHQARISH. *Молодые ученые*, 2(9), 111-113.

23. Turoпова, N., & Jumayev, R. (2024). YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISH MASALALARI. *Молодые ученые*, 2(9), 73-75.

24. Turoпова, N., & Choriyev, M. (2024). "ISLOM IQTISODIYOTI" VA "ISLOM MOLİYASI" TUSHUNCHALARI VA ISHLASH TARTIBI. *Молодые ученые*, 2(9), 30-32.

25. Turoпова, N., & Ergasheva, F. (2024). TA'LIM TIZIMIDA RAQAMLI VA AXBOROT RESURSLARDAN FOYDALANISH ISTIQBOLLARI. *Молодые ученые*, 2(9), 43-45.